

דשבות", שבמקום מצוה או "הפסד מרובה" התירוהו, זאת מלבד הענין של "דינא דמלכותא דינא".

"ועוד והוא העיקר: הרי אם יסולק מעבודתו, יישאר ללא פרנסה ובלי מחיה. והרי בלי כסף וללא מזון אפשר לגווע, ח"ו, ברעב, והרי לכולי עלמא "פקוח נפש דוחה שבת"!

בניו של אותו רב, שהיו "מסודרים" היטב וחברים ב"קומסומול", מועדון הנוער הקומוניסטי, לא רצו שאביהם, הגאון, הזקן והמכובד יתבזה כך בעיני מכיריו היהודים, לחלל את השבת בפרהסיא לעיני כל מיודעיו מימים ימימה. הציעו לו יוצאי חלציו תמיכה חודשית קבועה, כדי שיוכל לעת זקנותו להימנע מחילול שבת לעיני כולם - אך הוא סירב לקבל באמרו, שאינו רוצה לקבל מתנת חנם, נהמא דכיסופא, כל עוד כוחו עימו...

בעיצומו של יום שבת קודש, היה אותו גאון זקן מגיע ממקום עבודתו לבית-הכנסת עם התיק הגדול, בו אסף את הכסף, בידו, מניח את התיק בפרוזדור ומתיישב לומר את שיעורו הקבוע ב"דף היומי"...

עד... שיהודי פשוט ותמים, בשם קירש, גילה מה קורה, ומאיזה מקום מגיע הרב הגאון למסור את שיעורו. הוא הטיח אגרופו בשולחן ושאג בכל כוחו, שלא יקום ולא יהיה! הוא לא יניח בשום אופן ליהודי שמחלל שבת קודש בפרהסיא לומר שיעור בבית-הכנסת, ומאז הפסיק אותו רב למסור את השעור.

שנים רבות לאחר מכן, בהתוועדות חסידית בישיבת תומכי-תמימים בכפר-חב"ד, רטן וטען אחד הבחורים, שהגיע לשיבה עם "מתנגד'ישע שטיק", על כך שלא מטפחים די את כבוד התורה ולומדיה. סיפר לו ר' מענדל את כל הסיפור הזה והוסיף: "לי לא יספרו סיפורים. אני ראיתי זאת בעיני ממש. מי שלא אחז ב"קליאמקע" (=בידית הדלת) של הרבי, גם אם היה גאון ומתמיד ולמדן וכו', היה יכול לרדת מטה מטה, עד ירידה כזו, שאיש לא היה מאמין שכך יקרה, אני מעדיף בכל ליבי להיות "שוטה" ו"עם-הארץ" - אבל עם ה"קליאמקע" של הרבי, מאשר למדן וגאון ומתמיד ורבן של כל בני-הגולה - בלעדיו".

* * *

"יחידות בקרלין"

סיפר הרה"ח ר' איטשע דער מתמיד:

בין אלו שהגיעו לכ"ק אדמו"ר הזקן, היו גם כאלו שבאו "לתהות על קנקנו", ומתוכם היו גם כאלו שנשארו אצלו למשך זמן מה, אחד מאלו היה שלמה פייגין, מתלמידי הגאון מוילנא.

שלמה פייגין היה אחד מה"ברלין צ'יקעס", אחד מכמה עשרות גאוני עצומים, שנבחרו במיוחד על ידי ראשי גאוני ה"מתנגדים" ונשלחו ללמוד מדעים וחכמות העולם בברלין, כדי "להכניס יפיפותו של יפת באהלי שם". בסופו של דבר ירדו כמעט כולם מדרך היהדות ואחרי גלגולים שונים השתמדו, רח"ל. לא נותר מהם אלא, החסיד ר' משה מייזליש, מחסידי רבינו הזקן, והרב ר' פנחס, בעמח"ס "ספר הברית".

אחד מאותם "בערלין צ'יקעס" היה אותו שלמה פייגין, שבאחד מ"גלגוליו" הגיע לאדמו"ר הזקן, ושהה אצלו משך זמן.

שלמה פייגין היה סוחר, ונסע מזמן לזמן ללייפציג ליריד הסחורות הגדול שהיה שם.

יום אחד, קרא לו רבינו ואמר לו: "הרי נוהג אתה לנסוע בענייני מסחרך ללייפציג - היכנס נא, איפוא, בדרכך, להרה"ק ר' שלמה מקרלין נ"ע".

הוא אכן ציית לדברי הרבי. בדרכו, נכנס לביתו של הרה"ק ר' שלמה מקרלין והמתין בפרוזדור להכנס אליו ליחידות.

בעודו יושב וממתין, שומע הוא מבעד לקיר את הרה"ק ר' שלמה מהלך בחדרו בהתלהבות הלוך ושוב. לפתע נפתחת דלת החדר, הרה"ק ר' שלמה יוצא מחדרו אל המסדרון, מהלך הוא מקיר לקיר בהתרגשות גדולה, והוא קורא בניגון: "יונגערמאן,

יונגערמאן, און טאמער איז דא פארט א גאט אויף דער וועלט" (=אברך, אברך, ואולי בכל זאת יש אלוקים בעולם!)

תמה לפשר הדברים יושב האברך וממתין, כשהרה"ק ר' שלמה נכנס שוב לחדרו ושוב הוא מתהלך בתוך החדר בהתלהבות מצד לצד. אחרי משך זמן נפתחת שוב הדלת, ושוב יוצא הרה"ק ר' שלמה מחדרו וחוזר בהתלהבות על אותה קריאה: "יונגערמאן, יונגערמאן, און טאמער איז דא פארט א גאט אויף דער וועלט". כך חזר הדבר ונשנה שלוש פעמים.

אותו אברך לא היה טיפש כלל. הוא הבין, שלשם-כך נשלח לשם, וכי זו היתה ה"יחידות" שלו. קם והמשיך בנסיעתו לרגל המסחר, לאחר-מכן חזר לליאזנא, לרבינו הזקן.

באחת הפעמים, כשישב רבנו הזקן, אמר תורה על שולחנו ודיבר על ענינים של "מים אחרונים" ושל "מים אמצעים" שבאמצע הסעודה, שדינם הוא רשות ולא חובה - התייחס לכך שלמה פייגין בנימה של זלזול.

נענה הרבי ואמר "תולעת אוכלת בו". ואכן, לא עברו ימים מועטים, ואותו אברך ירד מן הדרך, עזב את היהדות והשתמד, רח"ל.

במימשל הצאר הרוסי שמחו לקראת ה"משומדים", רח"ל, ובפרט שאותו אברך היה מלומד עצום בחכמות העולם. כך עלה המשומד מדרגא לדרגא, עד שהתמנה להיות "שר התחבורה" במימשלו של הצאר.

—חלפו שנים רבות, רבנו הזקן הסתלק, באמצע בריחתו מנפוליון, ונטמן בעיר האדיטש.

באותו זמן הגה הצאר תכנית מתאר של מסילת ברזל האמורה לחבר את כל חלקי המדינה הענקית. לפי התכנית הממשלתית היתה המסילה אמורה לעבור בדיוק באותו בית-עלמין בהאדיטש, כך שיצטרכו, ח"ו, להעביר את עצמותיו הקדושות של רבנו הגדול הטמונים שם למקום אחר.

החסידיים נבהלו מאוד. וכשנודע להם ש"שר התחבורה" אינו אלא אותו משומד,

החליטו לשלוח אליו את החסיד ר' משה וילענקער, שהכיר אותו עוד מהימים בהם שהה בליאזנא, לבקש ממנו להעביר את רוע הגזירה, שלא יצטרכו חלילה להפריע את מנוחת שוכני עפר, ובפרט את מנוחת כ"ק רבנו הזקן.

החסיד ר' משה הגיע לפטרבורג, ואכן הצליח להתקבל לראיון אצל השר.

הלה קבלו בסבר פנים יפות, וכששמע את בקשתו, הודיע לו מיד, שכשיבואו התכניות לידי, הוא יטה מעט את תואי המסילה, כך שמסילת הברזל תתרחק בעשרות קילומטרים מהאדיטש.

"דבר אחד אבקש ממך", המשיך השר ואמר: "רצוני להתוועד עמך מעט, כפי שנהגנו לפני עשרות בשנים, אצל רבינו הזקן".

שלחו מיד את אחד המשרתים אל החנות, וחיש מהר חזר המשרת שבידיו "משקה" ו"הערינג" לפארבריינגען. ר' משה הוציא שתי כוסיות וסכין מכליו, חתך את ה"הערינג", והרי לכם התוועדות על כל מרכיביה.

שח לו אותו משומד ואמר לר' משה חלושות: "רואה אתה, את כל העושר, הכבוד והתפארת שיש לי. חי אני חיים עשירים ומאושרים מכל הבחינות. ורק אותה קריאה של הרה"ק ר' שלמה מקרלין ששמעתי אז, מהדהדת באזניי כל הזמן, וטורדת את מנוחתי ואת אושרי: "יונגערמאן, יונגערמאן, און טאמער איז פארט דא א גאט אויף דער וועלט"...

ומסיים המשפיע ר' מענדל: "היו החסידים תוהים ושואלים - לשם מה היה רבנו הזקן צריך לשלוח את אותו משומד להרה"ק ר' שלמה מקרלין? והרי היה יכול בעצמו לומר לו אותם מלים, שיטרידו את מנוחתו ויטילו בו ספיקות?

"והיו החסידים עונים: רבינו הזקן לא התעסק עם "ספיקות"!

"בחב"ד, בליובאוויטש, יש אך ורק "ודאות מוחלטת". לשם הטלת ספיקות, גם כשזקוקים לכך מצד הקדושה, צריך לחפש מקומות אחרים.

"בחב"ד, בליובאוויטש, יש אך ורק ודאות מוחלטת. אין מקום לספיקות..."

* * *

"רזי תורה" של גאוני שקלוב

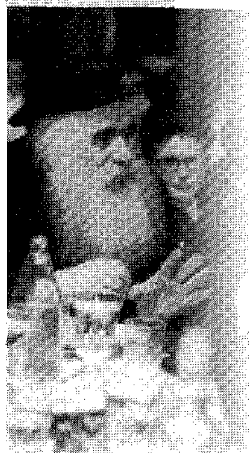
אחד מתלמידיו של הרב המגיד ממעזריטש נ"ע, הרה"ק ר' מנחם-מענדל מהאראדאק (לפי נוסח אחר, היה זה הרה"ק ר' אלימלך מליז'נסק) הגיע פעם לעיר שקלוב, המלאה בתלמידי חכמים וסופרים ומפורסמת כעיר המגדלת גאונים, כשהוא לבוש בבגדים רגילים ותרמילו בידו.

באותה תקופה, נפוץ המנהג שתלמידי חכמים עורכים "גלות" ונוודים ממקום למקום, מבלי שאיש יידע את זהותם. מתוכם היו כאלה שביקשו לדרוש מעל הבימה ולעורר את הקהל להוסיף בלימוד התורה ביראת-שמים ובקיום המצוות. הסדר היה, שכל המבקש לדרוש, היה צריך לבקש את רשותו של "פרנס החודש", הלה היה שולח אותו אל הרב, כדי שיבחן את ידיעותיו בתורה ויתנה על קנקנו, ולפי זה החליט באם לתת את הרשות המבוקשת. כך נהג גם הוא, וקיבל רשות לדרוש ברבים.

בית-הכנסת היה מלא מפה לפה בבני-תורה, תלמידי חכמים וגאונים מכל העיר. הצדיק עלה על הבימה, ופתח בדברי המשנה בפרקי-אבות (ו', א'): "רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה... ומגלין לו רזי תורה". אם התנא הקדוש, רבי מאיר, אומר כך, הסביר הצדיק, בוודאי ובוודאי שהדברים הינם אמת, אמת מוחלטת. נשאלת אם-כן השאלה: חכמי שקלוב הרי בוודאי לומדים תורה לשמה, אם-כן היכן ה"רזי תורה" שגילו להם?

המשיך הצדיק בדבריו ואמר: "לומר שחכמי שקלוב אינם לומדים תורה לשמה - הרי זה איי איי איי... אבל מאידך, לומר שהתנא הקדוש רבי מאיר לא אמר דבר אמת - הרי זה איי איי איי...! ומיד ירד הצדיק מהבימה ונעלם מן המקום.

סערה התחוללה בין הנוכחים - לבזות כך את חכמי וגאוני שקלוב?! אלא שמיד הבינו הכל, כי ידה של "כת" חסידית בדבר, וכי גם זהו אחד מ"תעלוליהם", ובחרון-אף הסיחו את דעתם מהענין.

למרות זאת, היו כמה וכמה שהעניין לא נתן להם מנוח. הרי סוף כל סוף הקושיה היא קושיה, היכן "רזי תורה" שמגלין למי שלומד לשמה?! והללו לא נחו ולא שקטו, יגעו וחיפשו עד שמצאו את ה"דרשן" באחת האכסניות, כשהוא מתכוון לצאת לדרכו ולעזוב את העיר. מיד פנו אליו ושאלוהו: "השאלה היא שאלה, אך מהו התירוץ?"

"את התירוץ תוכלו להבין רק אם תסעו למעזריטש..." - ענה הצדיק.

וכך נוספו לעדת החסידים רבים ממבקשי ה' מקרב חכמי וגאוני שקלוב.

זמן מה לאחר שאירע מעשה זה, ישב אותו צדיק בהתוועדות עם חבריו הקדושים, תלמידי מורנו הרב המגיד נ"ע, וסיפר להם: "בעקבות ה'דרשות' שלי, נוספו חסידים חדשים רבים, ובשל כך בא אלי ה'ס"מ' בכבודו ובעצמו והזהירני לאמור; 'אני מתרה בך, לטובתך, הפסק! אם תמשיך ב'דרשות' מעין אלה ותלהיב עוד ועוד אנשים להתקרב לתורת החסידות, אניח בצד את כל עיסוקיי, ואני עצמי "אטפל" רק בך, כך שהדבר לא יביא לך טובות"...

ומה ענית לו? - שאלו חבריו הצדיקים.

"עניתי לו, אמר הצדיק, 'אתך לא אעשה הסכמים!' יודע אני את כל מזימותיך, ובטוח אני כי אילו היה בך כח להילחם ולהפריע בעבודת ה' היית עושה זאת, בין אם אמלא את רצונך ובין אם לא, כל איומך אינם אלה איומים בלבד, כדי להפריע בעבודת הקודש ולמנוע את קירובם של יהודים נוספים לתורת החסידות. ולכן תגובתי תהיה, אדרבה, מוסיף והולך, אעשה ככל יכולתי לקרב עוד ועוד יהודים לתורת החסידות!"

* * *

שלושה מחוצפים

הרה"ח ר' בערע וולף (ר' דובער קוזבניקוב) רבה של יקטרינוסלב אמר פעם לאיזה משכיל: "ישנם שלושה סוגי מחוצפים: תרנגול, עז וכלב.

תרנגול - מעורר את כולם בשעה מוקדמת מאוד. עז - רוקד, מקפץ ומרעיש.

כלב - רץ לפני בעליו.

אמנם, לתרנגול, לכל-הפחות יש כובע על ראשו. לעז, יש זקן. אבל אתה - ללא זקן וללא כובע, אתה הרי כלב..."

* * *

חיפוש אחר הכבוד

"וכל טיבו דעבדין אומות העולם לגרמייהו עבדין" - לכאורה, הרי גם אצל יהודים, מוצאים כאלה, שעושים הכל בשביל גאוה, רק ההבדל הוא, שעשיר יהודי - אם לא יתנו לו את הכבוד המגיע, הרי הוא יפסיק לתת וזהו. אבל העשיר הגוי - אם לא יכבדוהו, הרי הוא ייקום ויטור, כי כל מטרתו היתה רק לשם גאוה.

* * *

תורה לשמה

"בילדותי, הכרתי למדן עצום, שסיים כמה פעמים את הש"ס, אך היה מזלזל בלימוד החסידות. פעם אחת, גילה לפני את תעלומות לבו ואמר בצער: "אמנם עכשיו אני לומד הרבה תורה ובוודאי אקבל על-כך שכר בעולם הבא, אבל מה יהיה לאחר מאה ועשרים? - הרי כל התורה שאני לומד תשאר כאן בעולם הזה!"

"כעבור ימים אחדים אמר לי: "מצאתי ספר קטן עם מלים קשות להבנה, אך מובא שם אשר "אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא". משראיתי זאת - סח לי הלמדן - נחה דעתי. הרי אני בודאי לומד בדחילו ורחימו, וממילא אין מה לדאוג! התורה תעלה איתי למעלה..."

* * *

ויפול על פניו

ר' שמואל קריסלאווער סיפר, שמתנגד אחד צם ט"ו שנה משבת לשבת. לאחר מכן עלה על התנור וקרא לאישתו: "גרוניא! איך פלי [=אני פורח]", קפץ מהתנור, נפל על הרצפה ופצע את אפו.

*

עוד סיפר ר' שמואל על מתנגד אחר, שנפל על הארץ וקרא לסובבים אותו: "העלפט אויף הייבן אן אלמער ספרים!" [=עזרו להרים ארון ספרים].

* * *

מחילה שכזו

סיפר ר' מענדל: את הסיפור הבא שמעתי מפי בעל המעשה, ר' שמואל שטיגליץ, 'תמים' שהיה בלויבאוויטש ונודע כ'בעל-נגלה', וכה הוא סיפר:

"פעם הרגשתי ברע, והלכתי להבדק אצל הרופאים במינסק. הם גילו אצלי 'גידול', ל"ע, וקבעו שעלי לעבור ניתוח דחוף.

"הלכתי לרבי הרש"ב לשאול בעצתו, והרבי אמר לי, שלפי דעתו אין צורך בניתוח, אלא עלי לנסוע לחרקוב (שם התגוררה אחותי), לגשת לפרופסור פלוני (פרופסור יהודי משומד, ל"ע) ולומר לו, שהרבי מלויבאוויטש שלח אותי אליו.

"כך עשיתי. נסעתי עם אבי לחרקוב, נכנסנו אל הפרופסור וביקשתי ממנו שיבדוק אותי. לאחר הבדיקה קבע הפרופסור שצריך לנתח אותי. אמרתי לו: "הרבי מלויבאוויטש שלח אותי אליך". כששמע זאת, ביקש שאמתין. הוא החל לעיין בספרי הרפואה ומצא כתוב שם, שבמקרה של גידול שכזה, חובה לנתח את החולה, ואם המנותח מת כתוצאה מכך, אין להעמיד בשל כך את המנתח לדין. אולם, אחת לעשרת אלפים מקרים לערך קורה שהגידול הזה נרפא מאליו ללא צורך בניתוח. "נראה שלכך התכוון הרבי" - קרא הפרופסור בהתפעלות, ופטר אותי בריפוי באמבטיות.